

RECENZJA
rozprawy doktorskiej
p. Mgr inż.arch. Agnieszki Adamskiej-Idzikowskiej pt. „Adaptacje
zabytkowych zamków i pałaców województwa dolnośląskiego na
współczesne hotele”

Niniejszą recenzję opracowano na podstawie pisma p. Prof.dr hab.inż.arch. Małgorzaty Chorowskiej, Zastępcy Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka Politechniki Wrocławskiej, z dnia 28 listopada 2022 roku informującego o powołaniu mnie na recenzenta tej dysertacji. Promotorem recenzowanej pracy doktorskiej jest p. Dr hab.inż.arch. Joanna Jabłońska, prof. uczelni.

1. Uwagi wstępne

Recenzowana praca doktorska o podanym wyżej tytule została wykonana w 2022 roku na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej we Wrocławiu, a jej treść jest zaprezentowana w jednym tomie liczącym łącznie 790 stron. Jego pierwsza partia liczy 598 stron ponumerowanych i zawiera główną, merytoryczną część rozprawy składającą się z sześciu rozdziałów, bibliografii, spisu ilustracji i ich źródeł, listy skrótów użytych w jej treści oraz streszczeń w językach polskim oraz angielskim. Druga partia tego tomu liczy 192 strony, które są również odpowiednio ponumerowane, a w tej części rozprawy zamieszczono sześć stosownych aneksów. Bibliografia zawiera spis 149 podstawowych pozycji literaturowych, które są uzupełnione przez zestawienia publikacji zamieszczonych na stronach internetowych, spisy dokumentów i aktów prawnych, dodatkowych materiałów archiwalnych oraz kart ewidencyjnych zabytków architektury i budownictwa. Łącznie bibliografia zawiera spis 297 pozycji źródłowych. Dysertacja jest bardzo bogato ilustrowana, a spis jej wszelkiego typu ilustracji zawiera 363 pozycje. Rzeczywista liczba ilustracji jest jednak znacznie większa ponieważ niemal każda z numerowanych pozycji składa się z więcej niż jednej ilustracji. Przyjęta metodologia pracy sprawiła konieczność stosowania tablic zawierających częściowe oraz finalne wyniki przeprowadzonych badań, a przyjęty zakres tematyki badawczej rozprawy wymusił ich użycie w stosunkowo dużej liczbie wynoszącej siedemdziesiąt.

2. Analiza ogólna rozprawy doktorskiej

Pierwsza część recenzowanej dysertacji składa się z sześciu głównych rozdziałów. We wstępie Autorka prezentuje przedmiot oraz zakres i obecny stan badań w tematyce swej pracy, przedstawia szeroko stosowaną terminologię, określa

tezy i cele badawcze, uzasadnia wybór obiektów stanowiących przedmioty swoich badań oraz definiuje przyjętą metodę ich prowadzenia.

Rozdział drugi noszący tytuł „Teoria, rozwój i zasady funkcjonowania współczesnych hoteli - zagadnienia ogólne” stanowi ważną i obszerną część pracy ponieważ zawiera ona bardzo dużo podstawowych informacji dotyczących historii hotelarstwa, jego ewolucji oraz prezentacje jego współczesnych form. Przedstawione są tu liczne zagadnienia dotyczące projektowania hoteli, ich typologie, omówiono układy funkcjonalno-przestrzenne oraz wiele parametrów technicznych stosowanych w tego typu inwestycjach realizowanych w różnorodnych uwarunkowaniach np. terenowych i adresowanych dla zróżnicowanego kręgu użytkowników.

Stosunkowo krótki rozdział trzeci jest zatytułowany „Adaptacje zabytków na cele hotelowe” i zawiera przegląd podstawowych informacji oraz definicji pojęć dotyczących prowadzenia prac adaptacyjnych obiektów zabytkowych. Scharakteryzowano na wybranych przykładach determinanty takich działań inwestycyjnych podejmowanych nie tylko na terenie Polski głównie na przełomie XX i XXI wieku, nakreślono przewidywane tendencje rozwoju przedmiotowych adaptacji architektonicznych przypominając m.in. ogólne zasady konserwatorskie obowiązujące podczas prowadzenia tego typu działań.

Rozdział czwarty nosi tytuł „Współczesne hotele w zamkach i pałacach zlokalizowane na terenie województwa dolnośląskiego” i stanowi on główną merytoryczną część recenzowanej rozprawy, a na zaprezentowanie treści tego rozdziału Doktorantka przeznaczyła ponad 360 stron swej pracy. Ten rozdział, nie tylko ze względu na swoją objętość, mógłby samodzielnie stanowić pracę doktorską.

Rozdział szósty zatytułowany jako „Podsumowanie” jest poświęcony prezentacji wyników wszystkich przeprowadzonych przez Autorkę badań oraz wniosków podsumowujących całość rozważań.

W końcowej części dysertacji zamieszczono spis pozycji bibliograficznych i wszelkiego rodzaju materiałów źródłowych, co buduje treść rozdziału siódmego, spis ilustracji i ich źródeł tworzący rozdział ósmy, spis tabel składający się na rozdział dziewiąty, listę skrótów użytych w pracy zamieszczono w jej rozdziale dziesiątym, streszczenia w języku polskim i angielskim stanowią odpowiednio rozdziały jedenasty i dwunasty. Ostatnim jest rozdział oznaczony jako trzynasty i zatytułowany „Aneks”, składający się z wielu podrozdziałów zawierających głównie tabelaryczne zestawienia informacji zebranych i analizowanych przez Autorkę, stanowiących podstawę dla sformułowania wniosków końcowych oraz udowodnienia postawionych tez.

3. Analiza i ocena szczegółowa pracy

Procesy dostosowywania budynków do zmodyfikowanych bądź nowych celów użytkowych są stale obecne w historii architektury. Oceny tych procesów dokonywane przez aktywnych uczestników takich inwestycji są mocno zróżnicowane i współcześnie należą do najbardziej złożonych i trudnych problemów konserwatorskich. Kodeks podstawowych zasad konserwatorskich mających być

obligatoryjnie przestrzegany jest już zdefiniowany i powszechnie stosowany jednak zadania stawiane projektantom przy kolejnych inwestycjach są każdorazowo unikatowe i niekiedy bardzo odmienne od stosowanych wcześniej w dążeniu do zachowania historycznych cech adaptowanego obiektu.

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się bardzo duża liczba obiektów zabytkowych będących zamkami, pałacami lub dworami, których obecny stan techniczny jest zły lub bardzo zły. Będąc w przeszłości obiektami obronnymi lub budynkami mieszkalnymi spełniającymi niekiedy funkcje okazałych rezydencji, po spełnieniu wielu czasem skomplikowanych uwarunkowań, mogą one być przystosowane do spełniania funkcji hotelowych. Przykłady udanych adaptacji tej grupy budynków na obiekty hotelowe mogą stanowić zachętę do podejmowania tego typu inwestycji, mających wprowadzić za cel podstawowy profit finansowy, który może równocześnie skutkować profesjonalnie przeprowadzonymi konserwacjami wartościowych substancji zabytkowych. Ten stosunkowo nowy nurt działań inwestycyjnych, spowodowany i uwarunkowany wieloma czynnikami takimi jak np. przemiany ustrojowe i gospodarcze dokonujące się w naszym kraju w okresie ostatnich trzech dekadach, zasługuje na wnikliwe badania jego przebiegu i analizę jego skutków. Dlatego już samo podjęcie się przez Doktorantkę tej tematyki badawczej zasługuje na wysokie uznanie.

Recenzowana dysertacja jest niezwykle obszerna i zawiera ogromną ilość zróżnicowanego materiału źródłowego dotyczącego tego zakresu tematycznego, zebranego i przeanalizowanego sposobem niezmiernie rzetelny, a następnie równie stosownie opracowanego. Recenzent w swojej opinii skoncentrował się na głównych zagadnieniach, które jego zdaniem najlepiej charakteryzują właśnie walory poznawcze tej pracy doktorskiej, którą jej Autorka wykonała z ogromnym zaangażowaniem, skrupulatnością, rzetelnością, a nade wszystko pasją. Dzięki temu czytelnik tej dysertacji otrzymuje niezmiernie szeroki i kompetentnie opracowany zakres informacji dotyczących nie tylko adaptacji przedmiotowych obiektów zabytkowych na terenie Dolnego Śląska na cele hotelowe, ale także ma możliwość zwięzłego zapoznania się ze złożonymi problemami pojawiającymi się zwykle w procesach realizacji inwestycji hotelowych. Wspomniane wcześniej cechy takie jak niezwykła skrupulatność, rzetelność i staranność w procesach pozyskiwania informacji oraz prowadzenia badań sprawiły, że zauważone zostały pewne nieścisłości w rejestrze zabytków, o czym wspomniano m.in. na stronie nr 183.

Dwie podstawowe tezy są w sposób prosty zdefiniowane i w sposób oczywisty później udowodnione. Teza pomocnicza jest bardzo atrakcyjna dla inwestorów, a zwłaszcza właścicieli obiektów zabytkowych, które to obiekty mogą być adaptowane na funkcje hotelowe. Ponieważ kategoryzacje hoteli w poszczególnych krajach różnią się niekiedy znacząco dlatego postulowane w tezie pomocniczej utworzenie odrębnej kategorii prawnej dla hoteli lokowanych w obiektach zabytkowych jest jak najbardziej uzasadnione i po pewnym czasie mogłoby być uwzględnione przez międzynarodowe organizacje, takie jak np. Hotelstars Union (HSU), ustalające standardy stosowane w klasyfikacji gwiazdkowej hoteli. W ocenie recenzenta postulowana odrębna

klasyfikacja byłaby także korzystna dla samych użytkowników hoteli mających z własnego doświadczenia opinie dotyczące zróżnicowania poziomów wyposażenia i obsługi w różnych obiektach oznaczonych tą samą liczbą gwiazdek. Te dysproporcje są szczególnie wyraźnie widoczne na przykładach hoteli mieszczących się w obiektach zabytkowych, niekiedy znakomicie wyposażonych oraz prowadzonych i mających często taką samą lub mniejszą liczbę gwiazdek niż obiekty nowoczesne odznaczające się ogólnie dużo niższym standardem użytkowania, a które ponadto są zlokalizowane w mało atrakcyjnym otoczeniu.

Język rozprawy jest bardzo dobry, a Doktorantka prowadzi narrację również bardzo sprawnie i płynnie prezentując poszczególne zagadnienia w sposób prosty, jasny, klarowny co znakomicie podnosi efektywność percepcji przekazywanych treści. Umiejętnie też stosuje liczne przypisy zawierające wiele interesujących, a niekiedy wręcz niezbędnych informacji, nie zaburzając przy tym płynności głównego nurtu wyводу prowadzonego w tekście głównym. Niezwykła dbałość Autorki o komfort czytelnika w procesie odbioru przekazywanych treści jest zmanifestowana w punkcie 1.7 jej dysertacji, gdzie szczegółowo omówiono struktury poszczególnych rozdziałów, co nie jest typowym zabiegiem stosowanym w takich pracach.

Na stronie nr 225 w jej piątym wierszu od dołu widnieje początek zdania w następującej formie: „9 z 16 hoteli ...”. Wprawdzie zakres poprawności sporządzania tekstu pisanego w języku polskim znacznie się ostatnio poszerzył, ale recenzent jest mocno przywiązany do staromodnych reguł mówiących, iż zdania nie powinno się zaczynać od cyfry. Dlatego zalecam Doktorantce, aby w przyszłości uwzględniała te reguły i na przykładzie wspomnianego zdania jego początek zapisywała w taki oto staromodny sposób: Dziewięć z szesnastu hoteli W tym przypadku druga liczba może być już podana w formie cyfry, ale tak nie musi być.

Przyjęte kryteria wyboru obiektów będących przedmiotami badań są proste, klarowne i w oczywisty sposób akceptowalne, ponieważ służą do poszukiwania reprezentatywnych obiektów badań w grupie hoteli o różnych standardach zdefiniowanych np. w Tablicy 23 dla wyróżnionej próbki badawczej. Na szczególnie wysokie uznanie zasługują skrupulatne i wielokryterialne analizy przedstawione w rozdziale czwartym, będące opracowaniami autorskimi tych złożonych zagadnień i przedstawione w formie bardzo czytelnych wykresów oraz tablic.

Pomocnymi w lekturze recenzowanej dysertacji i ułatwiającymi prawidłowe interpretacje przekazywanych w niej treści są m.in. rozdziały 1.4 oraz 2.2. zawierające definicje podstawowych pojęć stosowanych w tym bardzo szerokim obszarze poznawczym regulowanym przez również liczne i niekiedy bardzo złożone wymogi formalno-prawne. Ich złożoność uzasadnia celowość podania w podrozdziale 2.5 wymogów stawianych obiektom hotelowym zaliczanym do odpowiednich kategorii tzw. gwiazdkowych obowiązujących w Polsce. Wymogi te zostały zaprezentowane w sposób skondensowany w układzie tabelarycznym opracowanym przez Autorkę, co można uznać za wielce pomocne w lekturze jej pracy.

Recenzowana dysertacja zawiera bardzo dużą liczbę tablic służących do zwartej i obrazowej prezentacji rozpatrywanych danych oraz późniejszego formułowania

wniosków z przeprowadzonych studiów i analiz. Tablice te są w zdecydowanej większości autorskimi opracowaniami Doktorantki, są w sposób przemyślany dobrze zaprojektowane, a ich kompozycje są jasne i proste ułatwiając sprawne i efektywne przekazywanie niekiedy dość złożonych treści. Przykład takiej tablicy prezentuje ilustracja nr 34 zamieszczona na stronie nr 95 i zatytułowana „Zbiorcza szczegółowa typologia hoteli”. Może ona być modelowym przykładem takiego zwięzłego i czytelnego opracowania podającego w sposób bardzo skondensowany potężny zasób rezultatów poszukiwań intelektualnych i analiz badawczych.

Poziom edytorski jest bardzo wysoki, rysunki są czytelne, a fotografie – w większości wykonane przez Autorkę - są bardzo dobrej jakości i umiejętnie wykadrowane, co ogólnie podnosi walory poznawcze i estetyczne pracy. Podpisy ilustracji są adekwatne do prezentowanych obrazów, jednak podpis np. ilustracji nr 148 zamieszczonej na stronie nr 492 wymaga korekty. Poszczególne rozdziały oraz ich podrozdziały są odpowiednio ponumerowane, choć w niektórych partiach zauważa się brak konsekwencji w numerowaniu poszczególnych części pracy. Dotyczy to np. podrozdziału 3.3, którego treść zamieszczona jest na stronach 162 – 169, a rozdział ten składa się z kilku mniej obszernych części bez wyróżnionej numeracji porządkowej, których odpowiedniki w innych rozdziałach mają trzycyfrowe oznaczenia.

W niezwykle obszernym Aneksie pracy, złożonym z kilku oddzielnych części, zamieszczono wiele tablic, niekiedy dość złożonych i zawierających ogromną ilość informacji będących podstawą badań i analiz prowadzonych w celu udowodnienia postawionych tez oraz sformułowania stosownych wniosków. W wielu z tych tablic znajdują się pionowe kolumny, w których znajdują się symbole literowe „P”, „Z” oraz „D”. Ich znaczenie jest wprawdzie zdefiniowane na stronie 179, jednak dla sprawności przekazu dobrze by było, aby na samym początku Aneksu I powtórzyć ich definicje.

Wszystkie części składowe Aneksu zasługują na bardzo wysoką ocenę. Zostały one przygotowane w sposób ułatwiający prawidłowy proces percepcji zawartych tam informacji, mimo że ich treści zawierają często złożone dane faktograficzne. Zawartość merytoryczna Aneksów numer I,II oraz Aneksu nr III dotyczy bezpośrednio głównej tematyki tej pracy doktorskiej. W Aneksie nr IV przedstawiono spis nieścistości wykrytych przez Doktorantkę w rejestrze zabytków nieruchomości województwa dolnośląskiego, co bardzo dobitnie świadczy o skrupulatności i rzetelności naukowej prowadzonych przez nią badań.

Strukturę ankiety zaprezentowanej w Aneksie nr V i zakres tematyczny jej pytań należy uznać za spójny z głównym nurtem badawczym recenzowanej dysertacji. Adresatami tej ankiety są goście hotelowi, a udzielone przez nich odpowiedzi wraz z ich interpretacją i analizą dokonaną przez Autorkę są z pewnością bardzo pomocnym materiałem dla wszystkich uczestników procesów planowania nowych inwestycji tego typu. Wprawdzie Doktorantka nadmieniła, iż przeprowadzała rozmowy z właścicielami przedmiotowych obiektów zabytkowych to jednak w przypadku kontynuowania takich badań recenzent sugeruje sporządzenie dodatkowej, osobnej ankiety adresowanej tylko do ich właścicieli lub inwestorów. Ankieta taka powinna dać możliwość wyrażenia

ich oczekiwań i zdefiniowania postulatów odnośnie wymogów formalno-prawnych, organizacyjnych i innych dotyczących wszelkich aspektów procesu inwestycyjnego, w tym nade wszystko relacji ze stosownym urzędem konserwatora zabytków oraz administracją samorządową lub państwową. Ze znanych recenzentowi relacji wynika, że duża część przeszkód i opóźnień takich procesów inwestycyjnych jest spowodowana przyczynami, które prawdopodobnie w sposób stosunkowo prosty, łatwy i szybki mogą być usunięte. Likwidacja zdefiniowanych i niepotrzebnych barier z pewnością zwiększy zainteresowanie podejmowaniem takich przedsięwzięć przyczyniając się jednocześnie do efektywnej ochrony i konserwacji coraz większej liczby obiektów zabytkowych.

4. Ocena ogólna pracy

Z lektury recenzowanej dysertacji wynika, że została ona opracowana z wielką pasją poznawczą przez jej Autorkę, która uprzednio definiując ważny i nowy problem badawczy, przeprowadziła liczne jego analizy na podstawie materiału badawczego pozyskanego i zweryfikowanego niezmiernie skrupulatnie oraz w podobny sposób niezwykle rzetelnie przestudiowanego w celu potwierdzenia założonych tez oraz sformułowania stosownych wniosków. Wszystkie materiały ilustracyjne są bardzo dobrej jakości, a całość pracy doktorskiej odznacza się równie wysokim poziomem edytorskim jak i naukowym. Nieliczne uwagi polemiczne recenzenta dotyczą tzw. kosmetyki edytorskiej i nie odnoszą się do merytoryki problemów rozważanych w tej pracy, która po stosownym opracowaniu redakcyjnym powinna zostać opublikowana w formie monografii. Dzięki temu obszerny i odpowiednio opracowany materiał poznawczy będzie mógł być dostępny dla potencjalnie coraz szerszego kręgu odbiorców uczestniczących w adaptacjach takich obiektów zabytkowych na cele hotelowe. Należy oczekiwać, że będzie to mogło skutkować wzrostem efektywności planowanych tego typu procesów inwestycyjnych oraz przyczynić się do zwiększenia liczby zabytkowych zamków i pałaców objętych nimi nie tylko na Dolnym Śląsku.

5. Wniosek

Podsumowując stwierdzam, że rozprawa p. Mgr inż.arch. Agnieszki Adamskiej-Idzikowskiej pt. „Adaptacje zabytkowych zamków i pałaców województwa dolnośląskiego na współczesne hotele” spełnia wszystkie warunki stawiane przez obowiązującą ustawę o tytule i stopniach naukowych i może być podstawą dla kolejnych etapów przewodu wszczętego na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej w sprawie nadania Kandydatce stopnia naukowego doktora nauk technicznych w dyscyplinie naukowej architektura i urbanistyka.

Biorąc pod uwagę bardzo wysoką w mojej ocenie jakość naukową pracy doktorskiej wnoszę już na tym etapie o możliwość jej wyróżnienia w dyscyplinie naukowej architektura i urbanistyka. Uzasadnieniem tego wniosku jest cała niniejsza recenzja, a w szczególności jej punkt nr 4.

